

СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Кризові явища в економіці ще раз примушують задуматися про необхідність системного підходу в економічному розвитку різних регіонів, галузей, напрямів діяльності й окремих підприємств. Не став виключенням і курортно-рекреаційний комплекс: безумовно, окремі підприємства демонструють поліпшення показників своєї діяльності, тоді як за даними Міністерства курортів і туризму Криму на 26.06.2009 р. спостерігається зниження кількості відпочиваючих на 16,7% в порівнянні з аналогічним періодом 2008 р., коефіцієнт заповнюваності знизився з 74,2% до 66,1% [1]. Більш того, при збільшенні виручки від реалізації послуг підприємствами санаторно-курортного комплексу (у 2007 році збільшення склало 43,6% в порівнянні з 2006 р., тільки за 9 міс. 2008 року чиста виручка складала вже 95% аналогічної величини всього 2007 року), спостерігається збільшення сукупної величини чистого збитку підприємств курортно-рекреаційного комплексу (у 2006 році величина чистого збитку склала 61,5 млн. грн. при величині чистого прибутку 21,5 млн. грн., в 2007 р. величина збитку – 102,06 млн. грн., при величині чистого прибутку 48,8 млн. грн.). Тобто при позитивній динаміці одних показників, спостерігається негативні зміни в інших. Це значить, що підходити до дослідження фінансових відносин в курортно-рекреаційному комплексі необхідно комплексно, особливо в умовах кризи, коли за оцінками різних експертів Крим може втратити в 2009 р. від 20 до 40%.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В даний час економістами досліджуються різні елементи фінансових відносин в курортно-рекреаційному комплексі. Так на думку Поплавського В.Г. і Поплавської Ж.В. «туризм – це каталізатор розвитку як окремих галузей економіки, так і соціально-економічного розвитку цілих країн» [2, с.122]. Ефективності діяльності підприємств рекреаційного комплексу присвячені роботи Корогодової Є.А., яка вважає, що «проблемна ситуація полягає у суперечності між прибутковістю підприємств (яка залежить від кількості споживачів) і погіршенням екосистеми регіону, обумовленим ростом рекреаційних потоків» [3, с.122]. Регіональний туризм як об'єкт державного управління розглянутий в роботах Свірідової Н.Д. [4, с.18-21]. Цьохла С.Ю., досліджуючи фінансові показники рекреаційних підприємств Криму, визначає проблеми та перспективні напрямки підвищення економічної ефективності рекреаційного комплексу Криму [5, с.43].

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. В більшості випадків авторами розглядаються окремі елементи, які забезпечують функціонування і розвиток фінансових відносин в курортно-рекреаційному комплексі. Проте все більш затребуваним стає комплексний підхід, тому актуальним і значущим питанням є введення поняття, що відображає всі складові фінансових відносин в даній сфері.

Мета дослідження. Метою даної статті є удосконалення теоретичного апарату у сфері фінансів курортно-рекреаційного комплексу. Завданням роботи є наступне: дати поняття «система фінансування курортно-рекреаційного комплексу» і представити характеристику основних її елементів.

Вклад основного матеріалу дослідження. Фінансові відносини в курортно-рекреаційному комплексі носять комплексний характер і базуються на русі фінансових ресурсів між суб'єктами, які в різній мірі забезпечують роботу туристської індустрії: підприємствами, клієнтами, органами державної та місцевої влади, різними фондами і т.д. Для вираження фінансових відносин в курортно-рекреаційному комплексі на рівні регіону необхідне поняття, яке відобразить їх комплексність, взаємопов'язаність, цільову спрямованість. Більшою мірою всі ці елементи задіяні при системному підході. Система розглядається як безліч взаємодіючих елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним і складаються в цілісне утворення [6].

Тому у рамках даної праці пропонується термін «система фінансування курортно-рекреаційного комплексу». Система фінансування курортно-рекреаційного комплексу – це сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують формування, розподіл і використання фінансових ресурсів курортно-рекреаційного комплексу з метою отримання позитивних економічних і соціальних ефектів. Під позитивним економічним ефектом розглядається стабільність показників фінансового стану, отримання прибутку, достатнього для розвитку у довгостроковій перспективі, підвищення рівня конкурентоспроможності, зріст надходжень до бюджетів різних рівнів. Під соціальним ефектом розглядається збільшення кількості відпочиваючих, зниження рівню захворювання населення, зріст показників ефективності праці, поліпшення умов праці та інше. Система фінансування курортно-рекреаційного комплексу повинна включати основні елементи і взаємозв'язки між ними, які представлені на рис. 1.

Під інформаційним забезпеченням розуміється сукупність даних загального, економічного і комерційного характеру, які відображають умови функціонування курортно-рекреаційного комплексу.

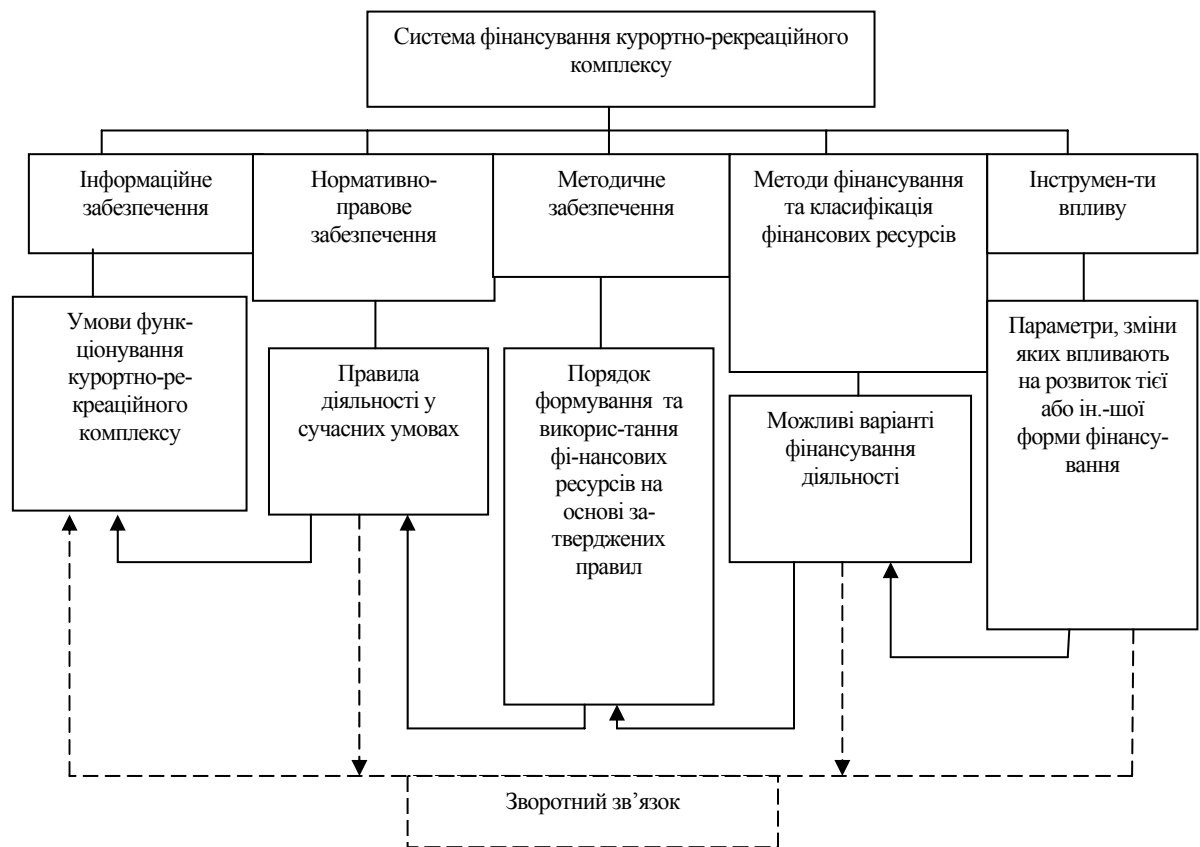

Рис. 1 Склад і взаємозв'язок елементів системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу

По-перше, це загальна інформація, що забезпечує курортно-рекреаційний комплекс даними, які характеризують: ресурсно-екологічний стан, політико-правові чинники, соціально-культурні чинники, техніко-технологічні чинники. По-друге, це економічна інформація, що відображає такі параметри, як темпи економічного зростання, динаміка туристських потоків (по в'їзному і виїзному туризму), динаміка і структура доходів і витрат населення, стан бюджетної сфери, стан фондів соціального страхування, темпи інфляції, курси валют і ін. По-третє, комерційна інформація, що відображає: кількість підприємств курортно-рекреаційного комплексу, вартість турів, розподіл підприємств курортно-рекреаційного комплексу за організаційно-правовими формами, ціни на туристські послуги, середня рентабельність діяльності підприємств курортно-рекреаційного комплексу і ін.

Такий елемент, як нормативно-правове забезпечення формує правила і норми, відповідно до яких органи влади здійснюють державне регулювання функціонування курортно-рекреаційного комплексу. Нормативно-правове забезпечення системи фінансування є сукупністю законодавчих актів міжнародного, державного (федерального), регіонального (обласного) і місцевого рівнів. До них відносяться Конституція країни, кодекси (Господарський, Бюджетний, Податковий, Цивільний), закони, укази президента та інше. Нормативно-правове забезпечення відображає концепцію державного регулювання туристської сфери на даному етапі розвитку країни або регіону.

Для забезпечення діяльності курортно-рекреаційного комплексу можливі різні варіанти фінансування. В даний час передбачаються такі джерела фінансування діяльності підприємств курортно-рекреаційного комплексу, як: власні кошти організацій, бюджетні кошти, кошти державних позабюджетних фондів, фонди організацій, вільні кошти громадян, позикові кошти, іноземні інвестиції.

Розвиток і затребуваність того або іншого методу фінансування залежить від спрямованості фінансової політики властей. Так, наприклад, для розвитку системи кредитування і нарощування підприємствами курортно-рекреаційного комплексу позикових ресурсів органами державної та місцевої влади розробляються й упроваджуються різноманітні програми для зниження процентних ставок по банківському кредитуванню підприємств туризму, реалізації проектів отримання кредитів на пільгових умовах. Для фінансування за рахунок власних коштів в податковому законодавстві може бути передбачене збільшення річних норм амортизації або передбачені пільги щодо податку на прибуток, це дозволить в свою чергу збільшити чистий прибуток, а потім нерозподілений прибуток (спрямований на збільшення власного капіталу). На збільшення об'ємів бюджетних асигнувань впливають нормативи бюджетного фінансування.

Зміна таких елементів, як нормативно-правове забезпечення, методи фінансування й інструменти дії, забезпечує зворотний зв'язок, оскільки це безпосередній вплив на ті умови, в яких функціонує курортно-рекреаційний комплекс. Так зміна законодавства і ліцензійних вимог (елемент «нормативно-правове забезпечення») може зменшити або збільшити кількість суб'єктів господарської діяльності в туристській сфері, зміна норми

прибутку та інших параметрів забезпечує притік або відтік іноземних інвестицій в регіон, зміна норм амортизації і ставок податків змінює ціну туристських послуг і продуктів.

Висновки. Таким чином, система фінансування курортно-рекреаційного комплексу є комплексним поняттям, яке виражає фінансові відносини в даній сфері та взаємозв'язок різних її елементів. Елементи системи фінансування являються не тільки взаємопов'язаними, але і взаємозалежними.

Формування якісної та ефективної системи фінансування може стати основою розвитку курортно-рекреаційного комплексу, тому розглядається, як один із чинників конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості туристської діяльності у регіоні. Це має стати одним з головних завдань у розвитку курортно-рекреаційного комплексу Криму та всієї туристської індустрії в Україні.

Як перспективи подальших досліджень необхідно виділити:

- розробку методики оцінки ефективності системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу регіону. Необхідно мати набір показників, за допомогою яких можливий моніторинг стану системи фінансування, оцінка ризиків, контроль, розробка, ухвалення і обґрунтування управлінських рішень;

- оцінку стану та ефективності системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу Криму;

- розробку інтегрального показника якості системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу регіону;

- визначення «вузьких місць» у системі фінансування курортно-рекреаційного комплексу Криму;

- моделювання залежності показників ефективності системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу Криму від окремих чинників;

- розробку програм розвитку системи фінансування курортно-рекреаційного комплексу Криму на довгострокову перспективу.

Література

1. Про роботу підприємств санаторно-курортного комплексу станом на 26.06.2009 року : (Оперативні дані Міністерства курортів і туризму Криму) [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.tourism.crimea.ua/news/stat/index.html
2. Поплавська Ж. В. Фінансово-організаційні аспекти туристичного бізнесу / Ж. В. Поплавська, В. Г. Поплавський // Фінанси України. — 2006. — № 1. — С. 121 – 128.
3. Корогодова Е. А. Эффективность предприятий рекреационных комплексов: анализ деятельности и методика оценки / Е. А. Корогодова // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 5 (47). — С. 122 — 126.
4. Свиридова Н. Д. Развитие туризма в регионе как объект государственного управления / Н. Д. Свиридова // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 2 (44) — С. 18 — 21.
5. Цьохла С. Ю. Моніторинг фінансових показників рекреаційних підприємств Криму / С. Ю. Цьохла // Фінанси України. — 2008. — № 2. — С. 36 — 43.
6. Плаксин В.И. Основы системы инновационной деятельности предприятия / В. И. Плаксин, О. В. Горбачева ; Севастопольский нац. технический ун-т. – Симферополь: ДиАйПи, 2009. — 333 с.